

Twintig jaar groeien

The Blaskets

© Dingle News

In Dun Quin vetrekt de boot naar de voor de Westkust van Ierland gelegen Blasket Eilanden. Op een mooie dag als vandaag zie je in de verte de rug van de Grote Blasket als een walvis uit zee oprijzen. De enkele overeind gebleven huizen op de kop van het eiland zijn netjes wit gekalkt en glimmen in de zon. En terwijl ik op de klif het steile pad naar het haventje afdaal verbaas ik me over de diepte van deze kloof die voor de eilanders aan de overkant het enige verbindingspunt met de bewoonde wereld is.

Beneden op de kade staan de omgekeerde roeiboten met hun zwartgeteerde ruggen en verderop een grote verzameling opgestapelde kreeftendozen. In het haventje, dat niet meer dan een inham is, ligt de Blascaod Mor afgemeerd die ons naar de overkant zal brengen. Op de kademuur tegenover de boot is in grote zwarte letters de naam Tomas Keane geschilderd. 'De visser die hier jarenlang het haventje beheerde,' zegt de schipper. Ik dacht zelf meteen aan een oud-IRA'er waar Kerry vroeger vol mee zat... Maar nee, gewoon een kreeftenvisser dus. 'In 1976 is hij hier verdronken, een week nadat hij zelf zijn naam op de muur had aangebracht. En nu schildert zijn vrouw de letters ieder jaar nog over. Ter nagedachtenis.'

Tomas Keane is een van de vele vissers en zeelieden die in deze contreien de verdrinkingsdood hebben gevonden. De verhalen over stormen, schipbreuken en andere natuurrampen zijn dan ook legio. Op een zomerse septemberdag is dat moeilijk voor te stellen, maar iedereen die de Ierse westkust heeft bezocht, of wel eens naar de scheepvaartberichten heeft geluisterd, weet dat het weer hier ieder moment kan omslaan. De enige zekerheid is dat het volslagen onvoorspelbaar is.

Bij het zien van mijn bagage vraagt de schipper hoe lang ik op het eiland denk te blijven. 'Nou, dat hangt ervan af. Als het mooie weer aanhoudt twee nachten, anders kom ik morgen terug.'

'Dat zou ik maar doen,' zegt hij. 'Morgenavond slaat het om is de verwachting. En dan heb je kans dat we je de volgende dag niet komen ophalen.'

'Nou goed dan, morgen dus,' verzekert ik hem, waarop ik net als de andere passagiers mijn reddingsvest aandoe. Geen zin om net als de vroegere eilandbewoners dagenlang van de wereld te zijn afgesloten. Want hoewel de Blasket Sound slechts drie mijl breed is staat hij bekend om zijn sterke stroming en getijdenwerking. Het kan hier behoorlijk tekeer gaan op de uiterste westpunt van Ierland.

En dan te bedenken dat de bewoners vroeger op eenvoudige roeiboten waren aangewezen, waarop ze werkelijk van alles vervoerden, van wrakhout tot kreeften en buit gemaakte zeehonden tot zieken, doden en zwangere vrouwen toe. Alles ging per boot over deze golven die bij mooi weer al voor een behoorlijke deining zorgen. Hun hele leven hing af van deze *currags*, zes meter lange sloepen gemaakt van latten en geteerde canvas, met elk vier riemen en genoeg ruimte voor een koe, een schaap en twee roeiers.

En dan heb ik het niet over eeuwen terug; in 1953 hebben de laatste bewoners het eiland verlaten, de sloepen afgeladen met meubels en huisraad die op de pier in Dun Quin aan land werden gebracht. De zwart-witfoto's in het museum getuigen van deze kleine volksverhuizing. Zelfs de daken van de huizen werden gesloopt, want ook op het vaste land waren hout en bouwmaterialen schaars. Vele hekken en schuurtjes hier op het vasteland van Dingle zijn met dit sloophout gemaakt. Ruwe planken en balken die dikwijls eerst als wrakhout op de stranden van de Blaskets waren aangespoeld. En behalve wat schapen en ezels werd er niets van waarde op het eiland achtergelaten. De meesten waren toen al naar Amerika vertrokken en de oudjes konden het niet meer in hun eentje bolwerken in deze uithoek in de

Atlantische Oceaan. Ze verlieten zonder morren hun geboortegrond en kregen van de overheid op Dingle nieuwe huizen aangeboden.

Het Bovendorp

Sindsdien is het eiland onbewoond, al bivakkeren er 's zomers wel geregeld twee oudere Duitse dames, die in het voormalige huis van de Ierse schrijfster Peig Sayers de jeugdherberg beheren. Verderop bivakkeert ook de *weaver woman*, Sue, in een eenvoudig stenen huisje waarin ze een winkeltje met wollen truien, sjaals en mutsen heeft. Voor de rest is het oude dorp van god en iedereen verlaten en maken de half ingestorte huizen zelfs in de zomerzon een trieste indruk. Of zou het zijn omdat de dagjesmensen hier met dit uitzonderlijk mooie weer wat doelloos rondlopen en aan de lopende band foto's maken die ze onmiddellijk op een schermpje bekijken en kunnen uitwissen. Nee, dan de grijs geworden Duitse padvindsters die met spreekwoordelijke gründlichkeit het café en de herberg bestieren, waarvan ze al net zo overspannen lijken te raken als op een drukbezocht terras in een van de grote steden van het Avondland. Op de meest afgelegen plekken van de Ierse westkust kom je ze tegen deze Trümmerfrauen, die in een handomdraai de steehopen omtoveren in witgekalkte paradijsjes van hyperborische orde en huisvlijt. Pas als de laatste boot met dagjesmensen het eiland verlaat, lijken zij een beetje tot rust te komen. Bekaf natuurlijk van al die koffie, thee en *englischer Kuchen* de hele dag.

De dames bedienen mij om de beurt met afkeurende blikken. Ze zijn niet blij dat ik 'wild' kom kamperen in plaats van een bed te hebben besteld in hun dure *hostal* waar alleen een oude Ierse man overnacht. Op aanraden van de schipper heb ik mijn tentje opgezet in een van de ruïnes van het dorp die ik zomaar voor het uitkiezen heb. Hij waarschuwde dat het zelfs bij helder weer 's nachts behoorlijk kon spoken op het eiland. Waarmee hij natuurlijk de wind bedoelde, in deze tijd van het jaar begeleid door het gejang van de zeehonden die beneden aan de kliffen op zoek zijn naar een leuke *selchie* (zeehond). Tussen de afgebrokkelde muren van zo'n stenen huisje sta je in elk geval beschut, wat later op de avond geen overbodige luxe blijkt te zijn.

Dus kies ik in het dorp mijn eigen woning, zo'n beetje in de tweede dwarsstraat gerekend van het steile pad naar het haventje waar ik zojuist aan land was gegaan. Ik overnacht in het Bovendorp dat minder goed stond aangeschreven dan het

Benedendorp waar volgens de overleveringen de betere stand van het eiland woonde. Behalve dan de koning, Padrig Cathal, want die woonde gek genoeg wel in het Bovendorp, lees ik later in een van de boeken over het eiland. Opmerkelijk dat in een gemeenschap van hooguit tweehonderd zielen toch weer een scheidslijn was aangebracht. Zelfs bij de voetbalwedstrijden beneden op het strand was het eiland in deze twee kampen verdeeld.

Van de oude grenzen is nu niet veel meer te zien. De stenen overblijfselen van het dorp hebben nog het meeste weg van een archeologische opgraving, al moet gezegd dat enkele gevels en schoorstenen na al die jaren nog verassend recht overeind staan. Zo kies je hier gewoon je eigen vakantiehuis, zij het dan zonder dak en ramen, maar met natuurstenen deur- en raamkozijnen waarin het op de vensterbank handig koken is. De vloer is begroeid met gras en keien en langs de met korstmoss versierde muren reiken varens en brandnetels tot aan de knieën. In het midden van de woonkamer vind ik een vlak stuk grond waar ik de tent neerzet. Het uitzicht is duizelingwekkend: aan de voorkant de zee met de witte schuimkoppen op de Blasket Sound en daarachter het vasteland van Dingle met Sleah Head en in de verte de toppen van Mount Eagle and Mount Brandon. Vanuit mijn nieuwe achterraam kijk ik uit op het brede strand dat vandaag zelfs met de zonnigste vakantiebestemmingen kan wedijveren. Vroeger werd het vooral gebruikt als voetbalveld en opslagplaats voor aangespoeld hout afkomstig van de vele schepen die hier voor de kust vergingen.

Het dorp

© The Telegraph

Twintig jaar groeien

Zodra mijn huisje aan kant is en de scheerlijnen goed strak staan, ga ik op onderzoek uit. In het winkeltje van Sue vind ik een handig boekje waarin staat wie vroeger waar precies heeft gewoond. Namen die pas echt beginnen te leven als je je ook verdiept in de rijke literaire traditie van het eiland. Het dagelijks leven op de Blaskets zoals dat zo mooi is beschreven in het boek van Maurice O' Sullivan, Twintig Jaar Groeien, de autobiografie over zijn jeugd op het eiland, waarin we ook enkele dorpsbewoners beter leren kennen. Om te beginnen was er natuurlijk de koning, Padrig, en zijn zoon Sean die dichter was. Of zijn oudste dochter waar volgens de overleveringen de Ierse schrijver Synge tijdens een van zijn bezoeken een oogje op had laten vallen. De koning sprak niet alleen Engels – als enige op het eiland - maar bracht ook de post rond en nam de krant mee van het vasteland. Tijdens de oorlog was hij zelfs in het bezit van een radio, zodat de mannen van het dorp in de avond naar de nieuwsberichten kwamen luisteren en het niet eens konden worden of ze op handen waren van de Engelsen of de Duitsers.

Bekender dan de koning werden later de verhalenvertellers, Tomas O' Crohan en de oude Peig Sayers. O' Crohan schreef de Eilandman en Sayers woonde in het huis dat nu tot jeugdherberg is omgebouwd. En beneden in het dorp woonden de kleine Maurice, de latere schrijver van Twintig Jaar Groeien. Een paar huizen verder dan zijn vriendje Tomas Owen Vaun waarmee hij dag en nacht het eiland afschuurde. En dan was er Michael die hopeloos verliefd was op de mooie Kate O'Shea, wiens slanke enkels onnavolgbaar waren bij het dansen van een *reef* buiten op het gras. Of anders haar grootmoeder, gekke Kate, die tijdens het makreeelvissen aanwijzingen stond te geven op de kant en wildzwaaiend haar man stond aan te moedigen, terwijl ze de andere vissers de huid vol schold in de hoop dat de vis er vandoor ging.

In de wind hoor ik het verwaaide geschreeuw van de kinderen dat uit het boek van Maurice O'Sullivan opstijgt. Een ogenblik later merk ik dat er inderdaad een schoolklas met lers sprekende kinderen beneden naar het strand is afgedaald. Bij gebrek aan badpakken en zwembroeken gaan de meesten in hun ondergoed de zee in, net als de bewoners vroeger die zelfs nooit van zwemkleding hadden gehoord.

Tegen het einde van middag daal ik zelf ook de groene heuvel om via het pad langs de kliffen op het strand te komen. De lokroep van de zee heeft mij in

vervoering gebracht. Het zware geruis van de branding heeft een enorme aantrekkingskracht. En tot mijn verrassing ontmoet ik na het zwemmen op het strand een verdwaalde zeemeermin die met een triest gezichtje naar de golven zit te kijken. Ze heeft haar tent opgezet in een van de verzande inhammen en wacht blijkbaar in spanning op de komst van de *selchies*. Totdat ze zelf ook uit de kleren gaat en haar zeehondenvel aandoet in de vorm van een *wet suit*.

Het nieuwe land

Tijdens een wandeling over het eiland vraag je je voortdurend af wat die mensen in godsnaam te zoeken hadden in deze verlaten oorden waar wind en golven vrij spel hebben. Ik moet er niet aan denken hier op een gure winterdag verzeild te raken, of te verdwalen in de mist die hier uit zee opstijgt en zich als een natte deken over het eiland uitspreidt. Maar vandaag is het ongewoon helder en het uitzicht bovenop de heuvel van een ongekende weidsheid. Of zoals Synge het aan het begin van de eeuw verwoordde: 'van een kille helderheid die men wel in dromen ziet.'

Allicht zaten de dorpsbewoners binnen bij een roodgloeiend turfvuur als het buiten al te bar was. Maar ook dat klinkt behaaglijker dan het was. De meesten liepen het hele jaar door op blote voeten en vrouwen spreidden binnen zeezand uit op de natte lemen vloer die als een spons het water uit het veen opzoog. Er waren jaren dat de turf niet droog was te krijgen en het haardvuur niet meer was dan een smeulend rookgordijn waarop de aardappelen nauwelijks waren gaar te stoven. Bij slecht weer waren ze wekenlang van het vasteland afgesloten, omdat de vier kilometer naar Dun Quin dan een mijl op zeven waren in de zelfgemaakte kano's. Geen wonder dat de jongeren bijna zonder uitzondering naar de grote steden van Engeland en Amerika vertrokken en de laatste bewoners hier uiteindelijk in 1953 onder zachte dwang van de overheid zijn weggegaan.

'Bijna alle jonge mensen zijn geëmigreerd,' luidde de noodkreet van Ierlandkenner George Thomson in het voorwoord van Twintig Jaar Groeien. Maar bij deze wanhopige woorden plaatste hij onmiddellijk een optimistische noot: 'De voortschrijdende verlamming, veroorzaakt door ontvolking en verval, zal op een dag worden genezen door andere krachten die over de wereld rondwaren. En uit al het lijden dat deze exodus met zich heeft meebracht ontstaat een Nieuw Ierland, volgestroomd met haar ballingen en kinderen die terugkeren van over zee.'

En inderdaad, Thomson beschikte over een vooruitziende blik, want dit nieuwe Ierland is zo'n twintig jaar geleden opgestaan. Het Keltische wirtschaftswunder heeft het land in de vaart der volkeren teruggebracht. De *regatta's* vieren hoogtij aan de Ierse westkust en ook de *curragh* is volledig in ere hersteld. Voor de Blaskets kwam een masterplan: een groot hotel en een nieuwe pier, zodat ook grotere boten op het eiland kunnen afmeren. 'Met het kamperen tussen de ruïnes is het dan afgelopen,' liet de dame van de VVV in Dingle wel al weten.

Alles ging in de jaren negentig opeens met zo'n enorme vaart, dat je je afvroeg of het land in zijn economische inhaalslag niet een paar generaties had overgeslagen. Overal werden huizen gebouwd en met Europees geld wegen aangelegd. Voor het bezichtigen van de *famine cottages* of stenen honingraathutten moest je opeens betalen, terwijl mensen daar jarenlang niet naar hadden omgekeken. 'Good Old Ireland' werd een door reisbureaus gekoesterd attractiepark. Tijdens de internet-en onroerend-goed-*bubble* bleef de jongere generatie voor het eerst in eigen land en keerden spijtoptanten terug naar hun geliefde moederland. In korte tijd werd Dublin een van de duurste steden van Europa. Voor de oudere generatie aan de westkust, wiens moedertaal het Iers was, was het allang niet meer te volgen. Zij bleven eenzaam achter als authentieke bakens op het door toeristen overspoelde 'taaleiland' (de *gaeltacht*).

De oude Tomas Daly in Sleah Head heeft zijn leven lang uitgekeken op de Blaskets maar heeft er zelf nooit een voet aan wal gezet. Op zijn tachtigste was hij niet meer opgewassen tegen de eenzaamheid en de voortschrijdende blindheid die de ouderdom met zich meebracht. Een veeg teken: de gele voordeur, die bij mooi weer altijd openstond, is vandaag gesloten. Van de buurvrouw hoor ik dat Tomas met de *fairies* is uitgevaren nadat hij dit voorjaar de hand aan zichzelf heeft geslagen. Het kleine huis op de klif waar hij al die jaren in respectabele armoede heeft gewoond, is nu in handen van een makelaar. Door het uitzicht op de Blaskets heeft het ongekende marktwaarde. Intussen is Tomas in zijn roeiboot de Sound overgestoken in de richting van Oilean na Nóg, het eiland van de eeuwige jeugd. In de Ierse sagen ligt dit even voorbij De Blaskets. Net als die andere Tomas, de verdronken visser uit Dun Quin, die hem reeds was voorgegaan.

Currachs or Naomhóga by Thomas Mason

© Curator

Het gedroomde Ierland van George Thomson is inderdaad verzezen, al was het slechts van korte duur. Het eiland des overvloeds van de jonge Maurice O'Sullivan was opeens geen sprookje meer toen Ierland eind vorige eeuw plotseling tot de rijkste landen van Europa behoorde. Twintig Jaar Groeien is dan ook een toepasselijke titel voor de metamorfose die het land in de twee decennia voor de crisis heeft doorgemaakt. Maar ondanks de ongekende rijkdom toen was het land in 2010 zo goed als failliet. Sindsdien staat het onder curatele van dezelfde financiële troika die het land in de vaart der volkeren had opgestuwd. Ondanks de woningnood staan de, vaak onafgebouwde, huizen grotendeels leeg. En opnieuw vertrekt de jongere generatie, de ouderen in verwarring achterlatend.

De vader van Maurice had het al zien aankomen toen hij bij het vertrek van zijn oudste dochter verzuchtte: 'God, help de oude mensen, want met de haast die er in de wereld is, blijft er niemand over om hen te begraven.'